

АЛЪН СИЛИТОУ
КАРТИНАТА С РИБАРСКАТА
ЛОДКА

Превод от английски: Виолета Тицин, —

chitanka.info

Двадесет и осем години бях пощаджия. Обърнете внимание на първото изречение — понеже е написано простичко, някому може да се стори, че се хваля с дългогодишната си служба, но за мене този факт няма никакво значение. Не е моя вината в края на краищата, ако някой помисли така, само защото го казах скромно и ясно — не бих могъл да го напиша другояче. Започна ли да употребявам дълги и сложни думи, изровени от речниците, ще ги повтарям твърде често — във всяко изречение или през изречение — все едни и същи думи. И за да не излезе смешно това, което искам да напиша, думи от речник няма да вземам.

Двадесет и осем години минаха и откакто се ожених. Тая работа е много важна, независимо от това как ще я опишеш или как ще погледнеш на нея. Стана така, че се ожених веднага, щом намерих постоянна работа, а първата добра работа, на която попаднах, беше в пощите (преди бях момче за поръчки, после чирак). Трябваше да се ожения за нея веднага, щом получих назначение, защото ѝ бях обещал, а тя не беше от онези хора, които позволяват да забравиш обещаното.

Когато получих първата си заплата, вечерта я потърсих и запитах:

— Какво ще кажеш за една разходка до „Змийската гора“? — Бях неразумно самоуверен, целият свят сякаш беше мой и тъй като бях забравил нашата уговорка, съвсем не се учудих на нейния отговор:

— Съгласна съм, разбира се.

— Спомням си, че беше късна есен, листата бяха нападали като сняг по земята — хрупкави отгоре и влажни по-навътре. Имаше пълнолуние и ветрец — разхождахме се из черешовата градина прегърнати и щастливи. Внезапно тя спря и се извърна към мен — беше едра девойка с хубаво тяло и доста миловидно лице.

— Искаш ли да влезем в гората?

— Ама че въпрос! — засмях се аз, — Знаеш, че искам. А ти?

Тръгнахме отново и след малко тя промълви?

— И аз искам, но сега, когато имаш вече постоянна работа, знаеш какво трябва да направим, нали?

Позачудих се какво ли пък иска да каже. Но всъщност прекрасно знаех.

— Да се оженим — признах си аз и прибавих, — но знаеш, че заплата ми не стига за семейство.

— Според мене, стига — отвърна тя.

И толкоз. Целуна ме, както никога не бях целуван, и навлязохме в гората.

Семейният ни живот не я направи щастлива — не ѝ беше добре още от самото начало. Не бях щастлив и аз, защото твърде скоро тя започна да ми повтаря, че всичките ѝ приятели, а най-вече нейното семейство непрекъснато ѝ говорели, че нашият брак нямало да издържи и пет дни. Не можех да ги опровергая, защото още след първите месеци разбрах колко са прави. Но това не ме дразнеше, защото съм от тези хора, чието спокойствие не можеш да нарушиш. А пък ако искате да чуете истината — която, според мене, другите мъже не признават с удоволствие, — женитбата за мен значеше да смениш дома и майка си с нов дом и нова майка. Просто и ясно. Даже и пликът със заплатата не промени пътя си — предавах го всеки петък и получавах обратно пет шилинга за тютюн и за едно кино. Това беше един от онези бракове, при които разносните по бракосъчетанието и гостите са предварителната вноска, а после до края на живота си продължаваш да разпределяш изплащането на седмици. Предполагам, че оттук са заимствали идеята за стоките на изплащане.

Но нашият брак издържа повече, отколкото предсказваха всички — не пет дни, а цели шест години — тя ме напусна, когато бях тридесетгодишен, а самата тя бе на тридесет и четири. Лошото беше, че когато се карахме — а имаше караници и ругатни, и хвърляне на съдове, — ние изпитвахме и мъка. Струваше ми се, че още от първата ни среща ние непрекъснато сме правили само това — карали сме се и сме се измъчвали. Мислех, че докато живеем заедно, ще върви все така. Но сега разбирам, а понякога съм предугаждал и тогава, че истината е била друга. Много често сме живели дяволски добре.

Още преди тя да ме напусне, аз си втълпих, че нашият съпружески живот е пред своя край, защото тогава избухна един от най-страшните ни скандали. Седяхме си една вечер в къщи — един срещу друг край масата, — бяхме си изпили чая, съдовете бяха празни, а стомасите ни — пълни, така че нямаше никакво оправдание за онова, което последва. Забих глава в една книга, а Кети седеше, без да върши нещо.

Внезапно тя проговори:

— Аз истински те обичам, Хари.

Думите ме достигнаха със закъснение, както става обикновено, когато човек чете.

— Хари, погледни ме!

Вдигнах глава, усмихнах се и отново потънах в четенето. Може би сбърках, може би и аз трябваше да кажа нещо, но книгата беше твърде увлекателна.

— Сигурна съм, че цялото това четене само ти вреди на очите — забеляза тя и отново ме откъсна от знойния, завладяващ мир на Индия.

— Ами — възразих аз, без да вдигам поглед.

Тя беше млада и все още хубава, гореща, несдържана в страстта си жена, малко над тридесетте, която не те изпускаше лесно, започнеш ли да упорства или да се гневи.

— Баща ми казваше винаги, че само глупците четат, защото има много да учат.

Думите ме жегнаха и проникнаха в мен, така че не устоях и отвърнах, все още без да я поглеждам:

— Казвал го е само защото не е знаел да чете. Ако питаш мене, просто е завиждал.

— Какво има да завижда на глупостите, с които си тъпчеш главата поде бавно тя, за да ме накара да разбере, че е убедена в истинността на всяка своя дума. Книгата загуби притегателната си сила — надвисваше буря.

— Виж какво, пиленце, защо не вземеш и ти някоя книжка?

Тя никога не би го сторила, защото мразеше книгите не по-малко от отрова. Отвърна присмехулно:

— Имам повече ум от тебе, а и прекалено много работа.

Тогава избухнах — все още кротко, защото не губех надежда, че тя ще спре навреме и ще мога да довърша започнатата глава:

— Съгласен, но все пак остави ме да си дочета, може ли? Книгата е интересна, а пък и аз съм уморен.

Но такава молба само откриваше за нея други благоприятни възможности:

— Уморен ли? Та ти си винаги уморен! — Изсмя се високо. — Уморен гъсок! Би трябвало да поработиш истински, за разнообразие, вместо да се шляеш по улиците с тази идиотска пощаджийска чанта.

Няма да протакам повече и да разказвам дума по дума. Във всеки случай само след миг тя издърпа книгата от ръцете ми:

— Книжно копеле! — развика се тя, — Дай му само книги, книги, книги! Проклет мухльо! — И запрати книгата в запалената камина — точно над купа въглища, като я натика с ръжена сред самите пламъци.

Това ме раздразни и аз я цапнах не силно, но все пак — ударих я. Книгата беше хубава и на всичко отгоре — от библиотеката. Трябваше да купувам нова. Кети тресна входната врата и до следния ден не я видях.

Нямах намерение да потъвам в скръб, загдето побягна. До гуша ми беше дошло. Мога да кажа само едно — дяволски ни провървя, че нямахме деца. Тя забременя веднъж или два пъти, но нищо не излезе — и всеки път това изстискваше от нея повече горчилка, отколкото можехме да преглътнем през следващите месеци на затишие. Може би пък щеше да е по-добре, ако имаше деца — кой знае...

Един месец след като изгори книгата, тя забягна с някакъв бояджия. Всичко бе сторено много прилично. Без крясъци и бой, без разрушаване на щастливото семейно огнище. Веднъж, когато се прибрах от работа, намерих една бележка: „Отивам си и няма вече да се върна“. Бе оставена на плочата над камината, пред часовника. По хартията — никакви петна от сълзи, просто осем думи, написани с молив върху лист от застрахователната книжка. И досега пазя бележката в портфейла си, макар че само един бог знае защо.

Бояджията, с когото забягна, живееше в собствена къща срещу нас. Както ми разказаха по-късно — от няколко месеца получавал помощ като безработен, но неочаквано намерил работа на двайсетина мили оттук. Съседите изгаряха от нетърпение да ме осведомят — разбира се, след като двамата бяха заминали, — че ходели почти година. Никой не знаел накъде точно се запилели — въобразявах си сигурно, че ще хукна да ги преследвам. Такава мисъл никога не ми е минавала през ума. И какво всъщност трябваше да направя? Да го пречукам, да довлека за косите самата Кети? Загубена работа!

Дори и сега е безсмислено да се убеждавам, че тази промяна в моя живот не ме засегна. Щом си живял под един покрив с една жена цели шест години, невъзможно е тя да не ти липсва, независимо от

това какъв кучешки живот сте карали заедно. А трябва да ви кажа, че си имахме и добри дни.

След нейното внезапно заминаване къщата някак си се промени — и стените, и таванът, и всяка дребна вещ. И вътре в мен нещо се промени — макар и да се убеждавах сам: „Всичко си е същото и това, че Кети ме изостави, нищичко не променя“. В началото времето едва се влачеше, а пък аз се чувствах като човек, който прохода с уродливи крака. Но сетне настъпиха дългите летни вечери и аз се почувствах щастлив сякаш против волята си, но все пак достатъчно щастлив, за да не се поддавам прекалено на страданието, което носят тъгата и самотността. Светът продължаваше да живее и аз чувствах, че живея с него.

С други думи, успях да се устроя по възможно най-добрия начин, което освен другото значеше и вкусен обяд всеки ден в стола. За закуска си варях по едно яйце (в неделя го пържех с бекон), а на вечеря пиех чай с нещо студено, но питателно. Така както вървяха работите, животът не беше лош. Може би малко самотен, но поне спокоен и тъй като не правех нищо, за да го променя, така или иначе той продължаваше да си тече. Загубих дори и усещането за самота, което ме караше да се замислям твърде дълбоко в първите дни, след като Кети ме напусна. По-късно престанах съвсем да се занимавам с това. През деня, когато разнасях пощата, срещях толкова много хора, че това запълваше вечерите и празниците ми. Понякога играех дама в клуба или отивах до кръчмата на нашата улица, за да си изпия спокойно половин пинт.

Работите вървяха така десет години. Както разбрах по-късно, Кети живяла с бояджията си в Лестър. След това се върна в Нотингам. Дойде да ме навести една вечер — беше петък, денят, в който ни плащат. От нейна гледна точка, както се разбра по-късно, тя не би могла да избере по-подходящ ден за посещението си.

Пуших лулата си, облегат на портата в задния двор. Денят ми беше претоварен и нервен — из целия район ми връщаха писма, защото хората напуснали и никой наоколо нямаше представа къде са се пренесли. Други пък не успяваха да се дигнат от леглата по цели десет минути, за да разпишат някое препоръчано писмо — затова вечерта се чувствах два пъти по-блажен — бях си в къщи, пуших лулата си на двора, а наоколо догаряше есенният ден. Небето беше ясножълто, а над

покривите и антените преливаше в зелено. Комините тъкмо започваха да бълват своя вечерен дим, а повечето фабрични мотори бяха секнали. Гълчавата на тичащите около електрическите стълбове деца и лаят на кучетата се носеше сякаш нейде от много далеч. Тъкмо се канех да изчистя лулата си, да си вляза и продължа книгата за Бразилия, която не успях да дочета предната вечер.

Още щом се подаде иззад ъгъла и тръгна към двора, аз я познах. Почувствах нещо странно: десет години не са достатъчни, за да променят дотолкова един човек, че да не го познаеш, но са и предостатъчни, за да те накарат да го погледнеш два пъти, преди да се увериш, че е той. И това мигновение, което лежи между двата погледа, е като ритник в стомаха. Походката ѝ се бе променила — не вървеше вече като собственик на всичките тези къщи и всичко живо в тях. Ходеше малко по-бавно, откакто я видях последния път — отказала се бе от прежната наперена походка, сякаш заради нея бяха я сполетели всички беди през последните десет години. Не изглеждаше така самоуверена и беше понапълняла — носеше все още лятна рокля и зимно, разкопчано палто — косите ѝ бяха боядисани в излиняло жълто, докато преди имаха прекрасен кафяв оттенък.

Не бях нито радостен, нито огорчен, че я виждам — може би е така при всяко сътресение, защото, нека си призная, — бях наистина изненадан. Не защото мислех, че никога няма да я срещна, но сигурно разбирате — просто някак си я бях забравил. И колкото по-дълго нея я нямаше, толкова повече се смаяваше нашият съвместен живот — стигна година, после ден, а накрая се превърна в мигновение, подобно на светлинната, която съм виждал да прорязва черната нощ преди зазоряването. Само за десет години споменът бе потънал твърде дълбоко и всичко приличаше на някакъв сън. Щом свикнах да живея сам, аз я забравих.

Макар че походката ѝ беше променена, все очаквах да чуя нещо ехидно като: „Не ти се вярваше да се върна толкова скоро на местопрестъплението, нали, Хари?“ или „Не мислеше, че чер гологан не се губи, нали?“

Но тя само се спря:

— Здравей, Хари! — и остана да чака, докато аз се дръпна от портата, за да може да влезе. — Отдавна не сме се виждали, нали?

Отворих портата и пъхнах лулата в джоба си.

— Здравей, Кети! — казах аз и се отправих пръв към двора, за да може да ме последва.

Когато влязохме в кухнята, тя закопча палтото си, сякаш не влизаше в къщи, а се канеше да си отива.

— Как живееш? — запитах аз, изправен до камината.

Тя стоеше с гръб към радиото и сякаш не искаше да ме погледне. А може би все пак бях поразтревожен от нейното неочаквано посещение и сигурно съм го показал, без да съзнавам тогава, защото започнах веднага пак да пълня лулата, нещо, което обикновено не правя. Преди да запаля отново, винаги оставям лулата да изстине.

— Чудесно — можа да каже само тя.

— А защо не поседнеш, Кети? Сега ще запаля камината да се постоплиш.

Тя все още стоеше навела поглед, сякаш не дръзваше да огледа старите неща, които си бяха останали все същите още от нейно време. Все пак бе видяла достатъчно, за да може да забележи:

— Грижиш се добре за себе си.

— А ти какво очакваше? — отвърнах аз, но без всякакво ехидство.

Забелязах, че си беше начервила устните и страните, а може би се беше и напудрила — неща, които преди не правеше. Помислих си, че всичко това я състарява някак по-особено, отколкото ако си беше останала без всякакъв грим. Това бе прозрачна маскировка, достатъчна обаче, за да скрие от мен, а може би и от самата нея жената отпреди десет години.

— Чувам, че ще има война — промълви тя само, за да каже нещо.

Побутнах един от столовете, които стояха край масата:

— Хайде, седни, Кети. Разтовари краката си! — Това беше стара наша приказка и аз просто не знам защо тогава я казах. — Никак няма да се изненадам. Това приятелче Хитлер плаче за куршум в главата — както и мнозина германци.

Вдигнах поглед и я хванах, че разглежда втренчено картината с рибарската лодка, окачена на стената — беше кафява, вехта лодка, с полуопънати платна, отплавала надалече от брега в едно безцветно утро. По брега вървеше жена, понесла кош риба на рамо. Това беше една от трите картини, които братът на Кети ни подари за сватбата —

другите две бяха унищожени при една от нашите схватки. Кети много я харесваше, тази оцеляла картина с изписана рибарска лодка. „Останките от флотата“ — както я наричахме ние в по-добрите дни.

— Как живееш? — поисках аз пак да разбера. — Добре ли?

— Добре — отвърна тя. Все още не можех да приема факта, че тя не е вече така приказлива, както преди, че гласът ѝ е по-тих и безжизнен, без всякаква острота. Може би и за нея беше странно да ме види след толкова години в нашия предишен дом, където всичко си стоеше така, както го беше оставила. Единствената разлика беше в това, че сега имах радио.

— Работиш ли? — запитах аз. Тя сякаш се страхуваше да приеме стола, който ѝ предложих.

— Да, у Хоскинс — отвърна тя, — в Ембъргейт. Във фабриката за дантели. Плащат по четиридесет и два шилинга седмично, което не е малко. — Тя седна и закопча последното незакопчано копче на палтото си. Видях, че гледа отново картината с рибарската лодка, „Останките от флотата“.

— И много не е. Винаги плащат, колкото човек да не умре от глад и сигурно така ще върви. Къде живееш, Кети?

Тя оправи косите си, съвсем посивели в корените, и отвърна:

— Квартирата ми е в Снейнтън. Мъничка е, но плащам само седем шилинга и шест пенса на седмица. Вярно, че е шумно, но на мене ми харесва. Винаги съм обичала оживлението, знаеш това, „Пинт бира — два пинта олелия“ — както обичаше да казваш ти, нали?

Усмихнах се:

— Странно, че си спомняш.

Но тя не изглеждаше много развеселена. В очите ѝ не блестяха онези искрици на остроумие, от които често лумваше красивият пламък на смеха. Край тези очи сега имаше бръчки — свидетелки на възрастта и бягащите дни.

— Радвам се, че си се наредила.

Погледите ни се срещнаха за първи път:

— Ти никога не си бил силен по чувствата, нали, Хари?

— Не — признах си аз, — не особено.

— Би трябвало да бъдеш — каза тя, макар и съвсем равнодушно, — тогава може би щяхме да я караме малко по-добре.

— Вече е твърде късно — вметнах аз, като долових самохвалството в думите си. — Знаеш, че никога не съм обичал караниците и неприятностите. Повече съм по мира.

Тогава Кети подхвърли шега, на която се засмях.

— Като оня приятел Чембърлейн. — Тя побутна една чиния към средата на масата и опря лакти на покривката. — През последните три години разчитах само на себе си.

Може би това е един от моите недостатъци, но от време на време ставам малко любопитен.

— А какво стана с твоя бояджия? — Зададох ѝ съвсем непринудено въпроса, не мислех, че има за какво да я упреквам. Беше си отишла на времето — и толкоз. Не ме бе изоставила в беда, с куп дългове например. Винаги я оставях да прави, каквото иска.

— Виждам, че си накупил много книги — каза тя, като забеляза книгата, която бях опрял на бурканчето със сос и другите две оставени на бюфета.

— С тях минава времето — отвърнах аз и драснах клечка кибрит, защото лулата ми бе угаснала. — Обичам да чета.

Тя замълча. Спомням си, че мълча три минути, защото гледах часовника над шкафчето. Беше време за новините по радиото и бях пропуснал повечето от тях. Новините ставаха все по-интересни, защото войната приближаваше. Нищо друго не ми оставаше, освен да мисля за тези неща, докато я чаках да проговори.

— Той умря, отрови се — оловото му взе живота — съобщи тя. — Намъчи се, а беше само на четиридесет и две години. Откараха го в болницата, седмица преди да почине.

Не можех да кажа, че ми е мъчно, но и нямах в какво особено да го упреквам. Просто не познавах тоя човек.

— В къщи едва ли ще се намерят цигари за теб — казах аз, като огледах плочата над камината — дано открия някоя, макар и да знаех, че нямам. Когато минах край нея, тя се отмести, повличайки скърцащия стол по пода. — Не, не се мести. Мога да мина и така.

— Остави — каза тя, — имах някъде цигари. — Опипа джоба си и извади смачкано пакетче от евтините. — Ще запалиш ли, Хари?

— Благодаря ти, не. Цигари не съм пушил от двайсет години. Знаеш. Не си ли спомняш как започнах да пуша лула? Симпатии бяхме тогава. Ти ми подари за рождения ден лула и каза да запуша с нея,

защото ще изглеждам по-изискан. И оттогава пуша само лула. Свикнах ѝ доста леко и сега ми харесва. Всъщност никога не се разделям с нея.

Сякаш беше вчера. Може би доста се разприказвах — Кети изглеждаше малко нервна, докато вадеше цигарата. Не разбрах защо. Спокойно можеше и да не идва.

— Слушай, Хари — започна тя, като отправи поглед към онази картина, и кимна. — Бих искала да я имам! — Каза го така, сякаш през живота си не бе желала по-силно нищо друго.

— Картината не е лоша, нали? — си спомням, че отвърнах тогава. — Хубаво е да имаш картини по стените, не за да ги гледаш нарочно, а така — за компания. Дори и когато не ги гледаш, знаеш, че си висят там. Но ако искаш, можеш да я вземеш.

— Не се ли шегуваш? — запита ме тя с такъв глас, че за първи път я съжалих.

— Не, разбира се. Вземи я! Не ми трябва. А пък ако поискам, мога да си купя друга или да окача карта на военните действия. — Това беше единствената картина на тази стена. Да, и долу на бюфета стоеше нашата сватбена снимка. Но аз не исках да ѝ я припомням, защото се страхувах, че това ще съживи неприятни за нея спомени. А снимката държах съвсем не от някакви сантиментални, подбуди, иначе щях да я махна. — Имаш ли деца?

— Не — отвърна привидно равнодушно тя, — не ми е приятно да ти вземам картината и ако много държиш на нея, предпочитам да ти я оставя.

Дълго седяхме така и всеки гледаше някъде над главата на другия. Питях се какво я е променило през тези десет години, за да говори с толкова тъга за картината. Навън се смрачаваше. Защо не престане да дърдори и не вземе направо тази проклета картина? Отново ѝ предложих, за да сложа край на историята, откачих я от стената, избърсах опакоето ѝ с някакъв парцал, опаковах я в амбалажна хартия и завързах пакета с най-добрия пощаджийски канап.

— Ето ти я! — казах аз, като отместих съдовете, и я поставих на масата, където Кети бе опряла лакти.

— Много си добър към мене, Хари.

— Добър! Виж, това ми харесва. Много ли е важно дали в къщи има една картина повече или по-малко? И за мене самия това има ли някакво значение? — Сега разбирам, че тогава с всяка дума сме се

наранявали по-дълбоко, отколкото през целия съвместен живот. Запалих лампата. Светлината разголи цялата стая и ми се стори, че Кети се почувства някак си неудобно от това — предложих ѝ пак да загася.

— Не, не си прави труд — тя стана и посегна към пакета си, — мисля да тръгвам. Може да се случи да прескоча и друг път.

— Мини, когато пожелаеш.

И защо не? Не бяхме неприятели. Тя разкопча двете копчета на палтото си, сякаш това ѝ помогна да се почувства по-добре в тези дрехи и намали неловкостта ѝ. Махна ми с ръка:

— Довиждане.

— Лека нощ, Кети.

Порази ме фактът, че през цялото време докато беше при мен, тя нито се усмихна, нито се засмя. Затова, когато се отправи към вратата, аз ѝ се усмигнах — тя ми отговори не с откритата дръзка усмивка, която познавах някога, а със странно изкривяване на устните, предизвикано по-скоро от механичността на навика, а не от смях. „Сигурно е съвсем смазана — помислих си аз, — вече минава и четиридесетте.“

И тъй тя си отиде. Не след много и аз се върнах към своята книга.

Вървах след няколко дни по „Сейнт Ан Уел роуд“ с утринната поща. Този път се забавих много, защото трябваше да спирам почти във всеки магазин. Ръмеше. Водата се стичаше по пелерината ми и се просмукуваше под коленете от панталоните и аз копнеех за чашка чай в нашия стол, надявах се, че ще заваря огън в печката. Ако не бях закъснял толкова с разнасянето, щях начаса да прескоча за една чашка до някой бар.

Тъкмо бях оставил куп писма у бакалина и на излизане съзрях във витрината на съседния заложен магазин картината с рибарската лодка — същата, която дадох преди няколко дни на Кети. Нямах съмнение — тази картина стоеше облепната на старинни спиртомери, пили с притъпени остриета, ръждясали чукове, мистрии и калъф за цигулка със скъсан ремък. Познах я по драскотината върху резбата на позлатената дървена рамка, в левия долен ъгъл.

Половин минута не можех да го възприема, бях неспособен да преценя как е стигнала картината дотук. После си спомних първия ден след нашата сватба и един бюфет отрупан с подаръци, между които изпъкваше тази картина, единствена надживяла другите две, загледала ме сега изпод отломките от живота на други хора. „И ето я тук — помислих си аз, — принизена до самата нищета. Сигурно я е продала онази вечер, преди да се прибере в къщи.“ Заложните магазини затварят обикновено късно в петък, за да могат жените да освободят за събота и неделя заложените костюми на своите съпрузи. А може би я е продала тази заран и като съм вървял по пътя си, аз съм дошъл само половин час след нея. Сигурно ѝ е било много тежко. „Бедната Кети — помислих си аз. — Защо не ме помоли да ѝ дам един-два шилинга?“

Не се колебах дълго какво трябва да направя. Никога не се колебаю. Влязох в магазина и застанах до тезгяха, изчаквайки един сивокос, разтреперан скъперник да разпреди вързопите, заложи от две слабички жени, които нерешително го убеждаваха, че са му донесли най-запазените си вещи. Бях нетърпелив. След свежестта на дъжда магазинът ми вонеше на вехти дрехи и плесенявали отпадъци, а освен това закъснявах повече от всякога с работата си. Щях да затворят стола, преди да се върна, щях да пропусна сутрешния чай.

Най-сетне старецът се дотътри до мен и протегна ръка:

— Писма ли има?

— Друго нещо, дядо. Искам само да погледна онази картина от витрината, картината с лодката.

Жените излязоха, като брояха жалките шилинги, които старецът им бе дал, и пъхаха заложените квитанции в чантичките си. Старецът се върна — с такъв вид носеше картината, сякаш цената ѝ бе пет лири.

Потресен, отгатнах, че Кети положително я е продала. Но все пак продължих да се съмнявам известно време, затова я огледах добре — да се уверя, че наистина си беше моята картина. Цената, отбелязана на гърба, не беше достатъчно четлива.

— Колко искате за нея?

— Можете да я вземете за четири шилинга.

Самата щедрост! Но аз не обичам да се пазаря. Можех да я получа за по-малко, но предпочитах да дам един шилинг повече, отколкото да дрънкам още пет минути със стареца. Така че му връчих парите и казах, че ще намина по-късно да прибера картината.

„Четири жалки шилинга — мислех си аз, шляпайки под дъжда. — Скубач мръсен! Сигурно е дал на онази нещастница шилинг и половина. Три пинта бира за картината с рибарската лодка...“

Не зная защо, но предчувствах, че Кети ще ми се обади пак през следващата седмица. Дойде в четвъртък, по същото време и облечена както преди: с лятна рокля, която се показваше изпод зимното кафяво палто — тя непрекъснато закопчаваше и разкопчаваше копчетата му, като се издаваше колко е изнервена. По пътя си бе пийнала чашка или две и преди да влезе в къщи, се отби в клозета на двора. Работата ме бе забавила и тъкмо допивах чая си — запитах я дали ще приеме чаша чай и тя.

— Не ми се пие — беше отговорът, — преди малко пих.

Изпразних кофата с въглищата в камината:

— Седни по-близо до огъня. Студеничко е тази вечер.

Тя се съгласи, че наистина е така, а сетне вдигна поглед към стената, където висеше картината с рибарската лодка. Бях чакал този миг и се чудех какво ли ще каже, когато я забележи, но тя не се учуди, че я вижда на старото ѝ място. Почувствах някакво разочарование.

— Няма да остана дълго тази вечер — каза само тя, — трябва да се срещна с един човек в осем.

Нито дума за картината.

— Добре! Как върви работата ти?

— Отвратително — отвърна равнодушно тя, сякаш въпросът ми беше съвсем неуместен, — уволниха ме, защото казах на отговорничката да си обира крушите.

— О! — възкликнах аз както обикновено, когато исках да прикрия чувствата си, макар че след това „О“ сто на сто не следваше нищо.

Хрумна ми, че след като е загубила работата си, тя може би ще поиска отново да живее в моя дом. Ако поиска, може да се върне. Не би се поколебала да ме запита, дори и сега. Но нямах намерение да започвам пръв. Може би тук беше и моята грешка, макар че никога няма да го разбере.

— Жалко, че си изхвърчала от фабриката — подхвърлих аз.

Тогава тя запита, а очите ѝ през това време отново се устремиха към картината:

— Можеш ли да ми заемеш половин کرونا?

— Разбира се — аз изпразних джоба на панталона си, събрах половин крона и ѝ я подадох. Пет пинта бира. Тя не можа да измисли нищо друго, само повлече крака в такт с някаква беззвучна песничка, която се въртеше в ума ѝ, и промълви:

— Хиляди благодарности.

— Няма за какво — с усмивка отвърнах аз. Спомних си — бях купил пакет цигари в случай, че поиска да запуши — и това показваше колко много чаках да ми се обади пак. — Ще запушиш ли?

Тя си взе цигара и преди да успее да ѝ дам огън, драсна клечката кибрит по подметката си.

— Ще ти върна половин крона следващата седмица, когато ми платят.

„Ама че смешка!“ — помислих си аз.

— Намерих си работа веднага, след като ме уволниха — добави тя, отгатвайки мисълта ми, преди да съм проговорил. — Сега не е трудно. Има премного военни заводи. И по-добре плащат.

— Предполагам, че всички заводи ще променят скоро производството си. — Мина ми през ума, че тя би могла да поиска някаква издръжка от мене, защото все още бяхме законно женени, вместо да взема назаем по половин крона. Това беше нейно право и нямаше защо да ѝ го припомням, а и аз нямаше да се разоря, ако тя го предявеше. Бях ерген, така да се каже, толкова години, че успях да отделя нещичко.

— А сега да тръгвам — каза тя, стана и започна да закопчава палтото си.

— Наистина ли не искаш чашка чай?

— Не, благодаря. Искам да хвана тролейбуса обратно за Снейнтън.

Казах ѝ, че ще я изпратя до вратата.

— Не си прави труд. Ще се оправя. — Тя стоеше и ме чакаше да стана, отправила поглед към картината над бюфета. — Хубава картина си окачил там. Винаги много съм я харесвала.

Подхвърлих старата шега:

— Да, но това са „Останките от флотата“.

— Затуй си я харесвам.

И нито думичка за това, че я бе продала за осемнадесет пенса.

Изпратих я озадачен.

Тя ме навестяваше всяка седмица, докато траеше войната — винаги в четвъртък вечер и почти винаги по един и същи час. Бъбрехме за времето, за нейната и моята работа, но никога за нещо значително. Често седяхме дълго така, загледани в огъня, всеки на своето място — аз край камината, а Кети малко по-далеч, до масата, сякаш току-що бе привършила да се храни. Й двамата мълчахме, но от това не се чувствахме неловко. Понякога поднасях по чашка чай, друг път минавахме и без него. Сега си мисля, че можех да купувам по пинт бира за нея, но никога не го направих. Смятам, че това не й е липсвало, защото беше нещо, което и не е очаквала да получи в моя дом.

Тя не пропусна нито един четвъртък, въпреки че през зимата настиваше често и щеше да е по-разумно да си полежи. Затъмнението и стрелбата също не я възпираха. Спонтанно и мълчаливо започнахме да се радваме на присъствието си и копнеехме за следващата среща — това беше може би най-щастливото време, което сме прекарвали заедно. И то сигурно ни помогна да изживеем по-леко дългите, скучни и бездейни вечери на войната.

Тя бе винаги в същото кафяво палто, което все повече и повече се охлузваше. Не си отиваше, без да поиска няколко шилинга. Ставаше от стола...

— Хм... заеми ми половин долар, Хари.

Давах й го и понякога се шегувах:

— И не препивай с него, обещавах ли?

Тя никога не отговаряше, сякаш бе невъзпитано да се шегуваш с такива неща. Разбира се, аз никога не получавах тези пари обратно, но пък и тая мъничка помощ не ме ощетяваше. Затова не й отказвах, когато ме помолваше. А тъй като цената на бирата се покачваше, Кети също повиши сумата на три шилинга, после на три и половина и накрая — малко преди да умре — на четири. Приятно ми бе, че мога да й помагам. Освен това, казвах си аз, тя няма никого на този свят. Никога не я запитах къде живее, а тя спомена веднъж-дваж, че все още е по пътя за Снейнтън. Никога не я видях пред някоя кръчма или кино. В много отношения Нотингам е голям град.

При всяко посещение тя поглеждаше от време на време картината с рибарската лодка — „Останките от флотата“, окачена над бюфета. Споменаваше често, че я смята за прекрасна, че никога не би

трябвало да се разделям с нея, казваше, че изгревът, лодката и жената били съвсем като истински. После ми загатваше колко би се радвала, ако я притежава, но аз знаех, че картината би свършила в заложената къща, затова не обръщах внимание на намеците ѝ. Бях готов да ѝ заема не половин, а цяла корона, само и само да не ѝ давам картината. Но изглежда, че в началото тя напълно се задоволяваше с половин корона. Веднъж ѝ споменах, че ако поиска, може да получи и повече, но тя не ми отвърна. Не смятам, че искаше картината, за да може непременно да я продаде и да вземе пари, нито пък за да я окачи в своята квартира. Изкушаваше я само удоволствието да я заложи, искаше ѝ се друг да я купи, така че да не принадлежи нито на мен, нито на нея.

Но най-сетне ме помоли направо и тогава не видях защо трябва да ѝ отказвам, щом вече заговори за това. Точно както преди шест години, когато дойде за първи път при мен, аз очистих картината от праха, опаковах я грижливо в няколко листа амбалажна хартия ѝ я завързах с най-добрия пощаджийски канап. Сетне ѝ я подадох. Тя изглеждаше щастлива с пакета под мишница и сякаш нямаше търпение да излети час по-скоро от къщи.

Повтори се познатата стара история — само след няколко дни видях картината във витрината на заложния магазин, сред вехториите, които се търкаляха от години там. Този път обаче не влязох и не поисках да си я прибера. Бих казал, че съжалявам, загдето не го направих: тогава може би нещастieto не щеше да сполети след няколко дни Кети. Но знае ли човек? Ако не беше това, щеше да е друго.

Не я видях вече преди смъртта ѝ. Бе прегазена от един камион в шест часа вечерта. Когато полицаят ме заведе в обединената болница, Кети беше вече мъртва. Цялата била разкъсана и умряла всъщност от кръвоизлив, преди да я откарат до болницата. Лекарят ми каза, че преди да я блъснат, тя не била съвсем трезва. Между нещата ѝ, които ми показаха, беше и картината с рибарската лодка. Но така поломена и оцапана с кръв, че едва я познах. Късно през нощта я изгорих в буйния огън на камината.

След като двамата ѝ братя, жените и децата им си отидоха и отнесоха със себе си упрека, отправен към мен заради нещастieto, сполетяло Кети, аз останах край гроба с мисълта, че съм сам и вече мога да се наплача. Но когато вдигнах внезапно глава, забелязах един

мъж, когото не бях видял преди. Беше слънчево, зимно пладне, хапливо студено и единственото нещо, което можеше да ме откъсне от мисълта за Кети, беше мисълта за онзи клетник, принуден да разбива вкокалената земя, за да зарови трапа, където тя сега лежеше. Но се появи и този непознат. По страните му течаха сълзи — беше мъж към средата на петдесетте, облечен в хубав сив костюм, с черна лента на ръкава. Стоеше неподвижно — трепна едва когато отегченият гробар докосна неговото и после моето рамо, за да ни каже, че всичко е свършено.

Не исках да питам кой беше той. И имах право. Когато стигнах в квартирата на Кети (а тя била и негова), той опаковаше нещата си и след малко замина с едно такси, без да пророни дума. Но съседите, които винаги знаят всичко, ми казаха, че той и Кети живеели заедно от шест години. Ще повярвате ли? Помислих само едно: трябвало е да я направи по-щастлива, отколкото беше.

Мина време, но все още не съм си дал труд да окача друга картина на стената. Може би и една карта на военните действия ще свърши същата работа — така стената е твърде гола. Но аз съм сигурен, че някое от правителствата скоро ще се погрижи за това. Сега засега обаче наистина няма нужда от друга картина. Тази част на стаята е запълнена от бюфета, на който все още стои сватбената снимка — снимката, която Кети никога не поиска.

Когато се връщам към тези стари спомени, закътани в дълбочината на съзнанието ми, започвам да разбирам, че никога не бива да се разделям с тях, така както и никога не биваше да се разделям с Кети. Нещо ми подсказва, че съм го допуснал, защото съм бил тъп и бездушен и за мое нещастие думата „бездушен“ се е забила по-дълбоко в мене от думата „тъп“ и си стои така, забита като кост от треска или змиорка, а понякога, когато лежа нощем и си мисля, ме кара да губя разсъдък си.

Все ми се струва, че моят живот няма смисъл — твърде късно е да се обърна към религията или да се пропия. Защо живях? Чудя се. Не намирам отговор. Какъв е смисълът на всичко? През най-страшните мигове на моята среднощна самота мисля повече за Кети, отколкото за себе си. Разбирам, че е страдала много по-опустошаващо от мен. И тогава идва прояснението, въпреки че и то ми помага толкова, колкото аспириинът помага при неизлечимо главоболие. Целта на моето

съществуване е била малката помощ, която съм оказвал на живата Кети.

Непрекъснато си повтарям, че съм роден бездушен. Но всеки е бездушен — допълвам аз. Такива са и другите, само че повечето от тях никога не са го почувствали, както аз започвам да го чувствам.

Какъв смазващ позор — да проумея това едва накрая, когато не можех да сторя почти нищо, когато бе прекалено късно да оправя някак си нещата.

Но сетне в мрака, като рицар с броня, към мене препуска оптимизмът: „Ако си я обичал... (разбира се, страшно я обичах!)... тогава и двамата сте сторили единственото, което е трябвало да сторите, за да се запомни като любов. Нали така?“

Рицарят с бронята се връща в мрака. Да, ридая аз, но никой от двамата ни *не стори нищо за тази любов*, там е бедата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.